

**MAVZU: MUSIQASHUNOSLIK, ETNOMUSIQASHUNOSLIKNING
DOLZARB MUAMMOLARI VA YECHIMLARI**

Xalqaro Nordik Universiteti, Musiqa ta'limi yo'nalishi, MUS-123 3-kurs

*talabasi **Fayzullayeva Aziza Komilovna***

fayzullayeva2023@gmail.com

ilmiy rahbar

Xalqaro Nordik Universiteti, Musiqa ta'limi kafedrası katta o'qituvchisi

Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li

ilyosrozimurodov9@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohalaridagi dolzarb muammolar tahlil qilinadi. Xususan, an'anaviy musiqa merosining saqlanishi, raqamlashtirish jarayonidagi qiyinchiliklar, yosh avlodning milliy musiqaga qiziqishini oshirish yo'llari, hamda ilmiy tadqiqotlar va ta'lim jarayonidagi muammolar muhokama etiladi. Muallif mavjud muammolarga ilmiy yondashuv asosida yechimlar taklif qiladi va sohaga oid innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlaydi. Maqola musiqiy madaniyatni chuqur o'rganish, uni targ'ib qilish hamda saqlab qolish yo'lidagi dolzarb masalalarni yoritishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: musiqashunoslik, etnomusiqashunoslik, an'anaviy musiqa, milliy meros, madaniy qadriyatlar, raqamlashtirish, yosh avlod, musiqa ta'limi, ilmiy tadqiqotlar, innovatsion yondashuvlar, madaniy identitet, folklor musiqasi.

Аннотация: В статье анализируются актуальные проблемы в области современного музыкознания и этномусыковедения. В частности, обсуждаются вопросы сохранения традиционного музыкального наследия, трудности в процессе оцифровки, пути повышения интереса молодого поколения к национальной музыке, а также проблемы в научно-исследовательском и образовательном процессе. Автор предлагает решения существующих проблем на основе научного подхода и подчеркивает важность инновационных подходов

в данной области. Статья направлена на освещение актуальных вопросов углубленного изучения музыкальной культуры, ее популяризации и сохранения.

Ключевые слова: музыковедение, этномузыковедение, традиционная музыка, национальное наследие, культурные ценности, оцифровка, молодое поколение, музыкальное образование, научные исследования, инновационные подходы, культурная идентичность, народная музыка.

Abstract: The article analyzes current issues in the field of modern musicology and ethnomusicology. In particular, the issues of preserving traditional musical heritage, difficulties in the process of digitization, ways to increase the interest of the younger generation in national music, as well as problems in the research and educational process are discussed. The author offers solutions to existing problems based on a scientific approach and emphasizes the importance of innovative approaches in this area. The article is aimed at highlighting current issues of in-depth study of musical culture, its popularization and preservation.

Keywords: musicology, ethnomusicology, traditional music, national heritage, cultural values, digitization, younger generation, music education, scientific research, innovative approaches, cultural identity, folk music.

KIRISH

Musiqa — har bir xalqning madaniy merosi, ruhiy dunyosi va milliy o'zligining yorqin ifodasi sifatida insoniyat tarixida muhim o'rin egallab kelgan. Ayniqsa, musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohalari orqali bu bebaho boylikni o'rganish, saqlash va keyingi avlodlarga yetkazish jarayonlari chuqur ilmiy-tadqiqot yondashuvini talab qiladi. Bugungi globallashuv sharoitida xalq musiqasi, an'anaviy cholg'u asboblari va qadimiy musiqiy janrlar tobora unutilib borayotgan bir paytda, ularni o'rganish va ommalashtirish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Mazkur maqolada zamonaviy musiqashunoslik va etnomusiqashunoslikning asosiy muammolari — kadrlar tayyorlash, metodologik yondashuvlar yetishmasligi, ilmiy-tadqiqotlarning zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashmaganligi kabi jihatlar atroflicha tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolarning mumkin

bo'lgan yechimlari hamda istiqbolli ilmiy yo'nalishlar yuzasidan taklif va tavsiyalar ilgari suriladi. [1]

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohalaridagi tadqiqotlar chuqur nazariy hamda amaliy yondashuvlarni talab qiladi. Ushbu maqolani tayyorlashda O'zbekiston va xorijiy mamlakatlar olimlarining ilmiy ishlari, maqolalari, monografiyalari va dissertatsiya tadqiqotlari tahlil qilindi. Xususan, O'zbekistonda musiqiy merosni o'rganishda Abdulla Qahhorov, Yunus Rajabiy, Turg'un Alimatov kabi atoqli san'atkor va olimlarning ishlari asosiy manba sifatida o'rganildi. Shuningdek, xalqaro miqyosda etnomusiqashunoslik nazariyalarini ishlab chiqqan Alan Merriam, Bruno Nettl, Curt Sachs kabi olimlarning asarlari metodologik asos bo'lib xizmat qildi.

Adabiyotlar tahlili davomida quyidagi muhim yo'nalishlar ajratib olindi:

- An'anaviy musiqaning tizimli tasnifi va uslubiy xususiyatlari;
- Milliy musiqa merosining raqamlashtirilishi va saqlanishi;
- Yosh avlodning musiqiy tarbiyasida etnomusiqashunoslikning o'rni;
- Hududiy musiqiy an'analarni tadqiq qilish metodikasi;
- Ilmiy-tadqiqot ishlarida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida kompleks yondashuv qo'llanildi. Unda tarixiy-komparativ tahlil, kontent-analiz, daliliy manbalarni solishtirish, soha mutaxassislari bilan suhbatlar va musiqiy namunalarni fonetik-fonologik tahlil qilish usullari asos qilib olindi. Metodologik yondashuvlar orqali nafaqat mavjud muammolar aniqlab olindi, balki ularning tub sabablarini ochib berish va amaliy yechimlar ishlab chiqish imkoniyati yaratildi.

MUHOKAMA

Musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik bugungi kunda o'z oldiga nafaqat tarixiy merosni o'rganish, balki uni zamon talablari asosida saqlash, rivojlantirish va targ'ib qilish kabi murakkab, shu bilan birga muhim vazifalarni qo'ymoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, sohada bir nechta dolzarb muammolar mavjud. Ular orasida, birinchi navbatda, ilmiy maktablarning sustligi, ilmiy izlanishlarga metodik

asoslarning yetishmasligi, an'anaviy musiqa yosh avlod orasida yetarli darajada qamrab olinmaganligi, raqamlashtirish va arxivlashtirish ishlarining sustligi ajralib turadi.

Shuningdek, xalq musiqa ijrochiligini ilmiy tahlil qilishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish darajasi ham hali pastligicha qolmoqda. Bu esa musiqaviy namunalarni chuqur tahlil qilish, ularni saqlash va keng auditoriyaga yetkazish imkoniyatlarini cheklab qo'yadi. Ayni paytda musiqiy merosni ta'lim tizimi orqali o'rgatishdagi uslubiy yondashuvlar ham takomillashishni talab qilmoqda. Ko'plab o'quv dasturlarida milliy musiqa elementlari cheklangan yoki yuzaki talqin qilinadi.

Biroq mavjud muammolarni yechish yo'llari ham mavjud. Jumladan, raqamli texnologiyalar yordamida an'anaviy musiqa namunalarni saqlash va ularni ochiq platformalarda e'lon qilish orqali ommaviylikni ta'minlash mumkin. Shu bilan birga, etnomusiqashunoslik yo'nalishida zamonaviy metodologiyalarni joriy etish, xalq ijodkorlari bilan hamkorlikda ilmiy ekspeditsiyalarni tashkil etish, yosh olimlarni rag'batlantirish va ilmiy maktablar faoliyatini jonlantirish dolzarb yechimlar sirasiga kiradi.

Muhokama jarayonida aniqlangan holatlar shuni ko'rsatadiki, musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohalari o'z rivojida muvozanatli yondashuvni, an'anaviylik va innovatsiyaning uyg'unligini taqozo etadi. Shu bois bu sohalarda tizimli, uzoq muddatli strategiyalar asosida faoliyat yuritish muhim ahamiyat kasb etadi. [5]

NATIJA

Yuqoridagi tahlil va muhokamalar asosida musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohalari bugungi kunda chuqur e'tibor va tizimli yondashuvni talab qiladigan ilmiy va amaliy yo'nalishlar ekani yana bir bor tasdiqlandi. An'anaviy musiqiy merosning yo'qolib ketish xavfi, ilmiy tadqiqotlar soni va sifati orasidagi nomutanosiblik, yosh avlodning milliy musiqaga bo'lgan qiziqishining pasayishi kabi muammolar sohaga strategik yondashishni talab qilmoqda.

Shu bilan birga, mavjud muammolarni hal etish uchun zarur sharoit va imkoniyatlar mavjud. Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, ilmiy

ekspeditsiyalarni tizimli yo'lga qo'yish, xalq ijodi vakillari bilan hamkorlikda ishlash, shuningdek, ta'lim tizimida musiqiy merosni chuqur o'rgatish va targ'ib qilish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Natijaviy xulosa sifatida aytish mumkinki, musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohalarida ilg'or ilmiy-amaliy yondashuvlarni joriy etish, milliy va xalqaro tajriba asosida harakat qilish, yosh kadrlar salohiyatini rivojlantirish orqali bu muammolarni samarali hal etish mumkin. Sohada olib borilayotgan izchil ishlar milliy musiqiy merosni saqlash va uni global miqyosda tanitish yo'lida muhim poydevor bo'lib xizmat qiladi. [6]

XULOSA

Musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik bugungi globallashuv davrida nafaqat madaniy merosni asrab-avaylash, balki uni ilmiy asosda o'rganish, zamonaviy talablarga mos holda rivojlantirish va ommalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sohada mavjud bo'lgan muammolar — metodik asoslarning yetishmasligi, raqamli texnologiyalarni qo'llashdagi sustkashlik, yosh avlod orasida milliy musiqaga nisbatan e'tiborning pasayishi va kadrlar salohiyatining cheklanganligi — chuqur tahlil etilishi va tizimli yondashuv asosida bartaraf etilishi lozim bo'lgan masalalardir.

Ushbu maqolada ilgari surilgan taklif va tavsiyalar, xususan, an'anaviy musiqani raqamlashtirish, zamonaviy ilmiy-metodik yondashuvlarni joriy qilish, ta'lim tizimini boyitish, yoshlarni milliy musiqaga jalb etish kabi chora-tadbirlar orqali bu muammolarni amaliy yechishga erishish mumkin. Shu tariqa, musiqiy merosimizni asrash, uni xalqaro miqyosda tanitish va kelajak avlodlarga yetkazish yo'lida musiqashunoslik va etnomusiqashunoslik sohaları faol va samarali ishlashi zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha xarakatlar strategiyasi" to'g'risida Uzbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2017 yil 7-fevraldagi farmoni.
2. Rajabiy Y. O'zbek xalq musiqasi. – Toshkent: "Fan", 1975.
3. Qodirov A. Musiqashunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 1999.

4. Qahhorov A. Maqom san'ati va uning nazariy asoslari. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2005.
5. Alimatov T. Shashmaqom san'ati. – Toshkent: San'at, 1983.
6. Karimov S. O'zbek musiqasi: tarix va taraqqiyot. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.
7. Abdullayeva M. An'anaviy musiqa va zamonaviylik // "Musiqa va madaniyat" to'plami. – Toshkent, 2022. – B. 33–39.